

El frau fiscal davant la situació de crisi econòmica i les necessitats socials i de finançament autonòmic

**‘No hay un euro’
(Pedro Solbes, setembre 2008)**

Madrid, 15 d'octubre de 2008

Diferents estudis han assenyalat que l'economia submergida a l'Estat espanyol se situa sobre el 23% del PIB, la qual cosa equival a uns 240.000 M€. Respecte a altres estats, la mitjana de frau fiscal està 10 punts per sobre, ja que se situa entorn el 13%¹. Segons aquestes dades, **el diner no declarat pels contribuents suposa un total de 88.617 M€**, segons dades de l'any 2005, l'últim del que el Ministeri d'Economia i Hisenda n'ha publicat les xifres. 58.676 M€ corresponen a impostos i 29.941M€ a quotes de la Seguretat Social que s'han deixat de recaptar.

El que suposa la manca de persecució del frau fiscal

- Per donar donar un exemple del que es deixa de recaptar, **el dèficit de despesa pública social a les comunitats autònomes**, responsables dels serveis públics de l'Estat del benestar a Espanya, és de **85.000 milions d'euros**. Deixen, per tant, de recaptar-se, a causa de la mala persecució del frau fiscal, els diners necessaris per eliminar el dèficit en despesa social. Cal recordar que l'Estat espanyol té la despesa pública més baixa de la Unió Europea.
- **El 70% del pressupost de les comunitats autònomes depèn de la gestió tributària de l'Estat**. Espanya dedica un 9% menys de PIB en polítiques socials que els països de la UE amb un desenvolupament econòmic similar, el que implica per a les comunitats prestadores de serveis públics un dèficit.
- Si l'**Estat espanyol reduís el frau fiscal un 10%**, i el situés al mateix nivell que la mitjana dels altres estats (13% del PIB), s'obtidrien uns **ingressos addicionals de 38.000 M€ anuals**.
- En l'Impost sobre el Patrimoni, **59.110 persones declaraven un patrimoni net d'entre 1 i 10 milions d'euros, només 727 persones declaren un patrimoni superior als 10 milions d'euros**, quan segons un estudi de BANIF hi ha 4.543 persones amb un patrimoni superior als 10 milions d'euros.
- Els rendiments de l'IRPF són declarats majoritàriament per assalariats, els quals aporten, de mitjana, 6.000€ més que els empresaris i els professionals, del que **caldria entendre que en aquest país els treballadors guanyen més que els que donen ocupació**. La realitat és que Espanya és l'únic país de la UE on els empresaris declaren meys que els treballadors.
- En l'Impost de Societats, segons el col·lectiu de tècnics del Ministeri d'Economia i Hisenda s'ha detectat que el **95'85% de les empreses que facturen entre 1'6 i 8 milions d'euros (57.700) escapen anualment al pla antifrau**.

---

¹ Informe GESTHA (Sindicato de Técnicos del Ministerio de Hacienda). Presentat en un curs de la Universidad Internacional Menéndez y Pelayo aquest estiu. Elaborat per GESTHA a partir de las xifres del Ministeri d'Economia i Hisenda de l'any 2005 (Less últimes fetes públiques).

- El 25 de juliol van prescriure més de **8.000 milions per l'impost sobre societats, dels quals 8.200 corresponen a impostos no pagats procedents d'operacions opaques amb bitllets de 500 euros fetes el 2003**. La majoria d'aquestes operacions van ser realitzades per societats immobiliàries. L'any passat, GESTHA va sol·licitar al Ministeri d'Economia i Hisenda que s'iniciés la inspecció d'aquelles societats que van blanquejar 14.296 M€ de diner negre en 2002. **La resposta de l'Agència Tributària no va arribar i el Tresor Públic va perdre la possibilitat d'ingressar 5.000 milions d'euros procedents de 2002.**
- Segons dades de la Comissió Europea, en un estudi fet sobre l'economia submergida a la UE dels 25, corresponents a l'exercici 2002, Espanya ocupa el segon lloc, després de Grècia, entre els països del rànquing d'economies submergides de l'Europa dels 25.

País	% del PIB
Grècia	30
Espanya	22
Lituània	15-19
Letònia	18
Hongria	18
Eslovènia	17
Itàlia	16-17
Eslovàquia	13-15
Polònia	14
República Txeca	9-10
Estònia	8-9
França	6,5
Alemanya	6
Dinamarca	5.5
Portugal	5
Xipre	4,2
Finlàndia	4,2
Bèlgica	3.4
Suècia	3
Holanda	2
Regne Unit	2
Àustria	1,5

- **Els deutes cancel·lats per ingrés el 2006 i 2007 pugen, respectivament, a 4.650 i 5.140 milions d'euros.** Tanmateix, cal descomptar d'aquests ingressos globals els ingressos per liquidacions practicades per altres ens públics (com Trànsit, cambres de comerç, etc.), la **gestió de cobrament dels quals fa l'AEAT per conveni, i que s'eleva a 507 i 540 milions d'euros el 2006 i 2007, imports que l'AEAT ha de retornar a aquests organismes**, un cop descomptats els honoraris de gestió, pel que s'han de mirar per calcular els ingressos reals contra el frau procedent d'impostos. Aquests ingressos en prou feines arriben al 6% dels 90.000 milions d'ingressos que es perden pel frau i l'economia submergida.
- Així i tot, els deutes cancel·lats per altres causes, principalment per **impossibilitat de cobrament per insolvència i anul·lació per òrgans administratius i tribunals de justícia i, en menor mesura, per prescripció i altres motius menors, s'eleva a 8.720 i 8.240 milions d'euros el 2006 i 2007**, molt superior al de liquidacions ingressades cada any, el que permet qüestionar clarament l'eficàcia de la gestió recaptatòria de l'AEAT.
- L'AEAT tracta d'exigir el pagament de les obligacions fiscals incomplertes mitjançant noves liquidacions. **El més rellevant és que l'import dels deutes pendents de gestió recaptatòria (deutes vius) supera a final de 2006 i 2007 els 23.900 i 26.600 milions d'euros (ja descomptats els deutes cancel·lats per ingrés i per altres causes).**

Raons que impedeixen el descens del frau fiscal

L'estratègia de gestió del frau fiscal és insuficient per l'escassetat de personal, la legislació fiscal canviant i les disfuncions en la distribució de tasques. El sistema s'enfoca en 3 direccions: l'emissió massiva de liquidacions mitjançant creuaments informàtics, sense anàlisi ni depuració prèvia. El fet de primar la productivitat i la comprovació i control preferent del 20% de les empreses mes importants. Alguns elements a tenir en compte:

- Les greus limitacions de personal. **Existeix un funcionari de l'AEAT per cada 1.680 contribuents**, mentre que països més avançats de la Unió Europea tenen 1 funcionari per cada 200 contribuents.
- Les **deficients fórmules organitzatives provoquen la indefinició de funcions i una gran confusió de rols dels funcionaris**, amb conflictes entre inspectors i tècnics que afecten els resultats i resten capacitat operativa.
- **Segons el Tribunal de Comptes, en el seu informe anual de 17 de juliol de 2008, existeixen 30.000 grans empreses a Espanya** —les que facturen més de 6'01 M€ anuals—. **Per inspeccionar aquest volum tan important d'empreses només es destinen un total de 95 funcionaris**. A més a més el volum d'empreses que facturen més de 6'01 M€, segons la memòria de l'AEAT de 2007, ha augmentat fins a 40.751. Un increment al qual no li ha correspost un augment en el nombre de funcionaris, que segueixen sent els mateixos.
- Aquestes dades estan corroborades també per l'estudi “The Disappearing state?”, publicat aquest any, sobre la despesa pública als països de l'OCDE, del que es desprèn que **l'Estat espanyol és el que menys gasta en recaptació d'impostos, doncs només hi destina el 0'06% del PIB (Suècia hi destina el 0'32%, 30 vegades més que l'estat espanyol)**.
- Fa 2 anys es va aprovar la llei contra el frau fiscal, però aquesta no ha resolt els mals endèmics que pateix l'Agència Tributària. Les dades existents sobre el frau a l'estat espanyol haurien de fer reflexionar i estudiar la introducció de reformes estructurals per fer-la molt més efectiva.

Informes que situen algunes xifres de frau fiscal

No existeixen xifres oficials del frau (les úniques que existeixen són de l'any 2004, del Ministeri de Treball i Afers Socials, que el xifrava en un 20%), ara bé, existeixen diferents estudis i informes que corroboren aquestes dades:

1.- Informe “Situación inmobiliaria octubre 2001” del Servicio de Estudios BBVA, manifesta que “al llarg del 2001, el volum efectiu aflorat en l'economia espanyola, l'anomenat “efecte euro”, s'estima entorn a l'1'6 bilions de pessetes, dels quals una part important està incidint en el mercat immobiliari, incrementant les vendes i pressionant els preus a l'alça el 2001”.

2.- Les estimacions d'economia submergida de l'OCDE per Espanya a l'any 1998 eren del 23'4% del PIB i per al 2004/2005 la situa entorn del 20'4%.

3.- La Comissió Europea, en l'estudi sobre l'economia submergida a la UE dels 25 que correspon a l'any 2002, estimava que l'economia submergida espanyola s'havia incrementat del 15% el 1998 fins el 22% el 2002, concentrada especialment a l'agricultura i a la construcció.

4.- L'estudi de l'any 2003, “Papeles de Economía Española” de la Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas (Funcas), sobre l'eficiència i productivitat del sector públic, indica que l'economia submergida espanyola suposa el 23% del PIB espanyol i s'hi adverteix que aquest percentatge va en augment.

5.- A l'any 2003, l'Institut de Estudios Fiscales publica l'informe “Una evaluación del grado de incumplimiento fiscal para las provincias españolas”, que situa l'economia submergida entorn al 20'9% del PIB.

6.- El 5 de febrer de 2005, el president de l'Institut de Crèdit Oficial (ICO) reconeix que “l'economia submergida a Espanya podria situar-se entre el 20% i el 25% del PIB”, encara que s'admet que “és molt complicat establir quin és el percentatge concret”. Un estudi de la Universitat Complutense de Madrid el situa entre el 23% i el 24% del PIB.

7.- El 29/11/2007 es publica l'informe «Doing Business 2007» del Banc Mundial, que assenyala que l'economia submergida a Espanya representa el 22'6% del Producte Interior Brut (PIB) oficial, enfront d'un 17'4% de mitjana als països de l'OCDE.

8.- El 05/05/2008, el Ministeri de Treball reconeixia que “tres anys després de la regulació extraordinària, el número de treballadors sense permís ha tornat a superar el milió de persones”, i es feia ressò que l'economia submergida a Espanya arribava al 23% del Producte Interior Brut, segons un informe recent d'experts independents encarregat per la Comissió Europea.

On s'ubica el frau?

Segons el Baròmetre Global de la Corrupció 2007 realitzat per Gallup, es considera les empreses com a segon focus de corrupció. La dada per a l'Estat espanyol se situa en 3'6 punts sobre un màxim de 5, superant la mitjana d'altres països analitzats. Altres dades de l'estudi també posen de manifest que el 54% dels ciutadans preveu un increment del frau els propers 3 anys. I el 51% considera ineficaç l'actuació del Govern contra el frau.

L'Institut d'Estudis Fiscals (IEF), organisme que depèn del Ministeri d'Hisenda, en el seu estudi "Opiniones y actitudes de los españoles", destaca que entre els propis col·lectius enquestats qui més defrauda a Hisenda són:

- 1.- Empresaris 47%
- 2.- Autònoms 13%
- 3.- Professions liberals 11%
- 4.- Comerciants 8%
- 5.- Rentistes 7%
- 6.- Construcció 6%
- 7.- Agricultors 3%
- 8.- Polítics 3%
- 9.- Assalariats 2%

Se sap perfectament la tipologia de frau fiscal, contra la que no existeix capacitat de lluita de l'Agència Tributària per falta de mitjans humans i materials. Les tipologies de frau són:

- 1.- Frau fiscal immobiliari
- 2.- Blanqueig de capitals per narcotràfic
- 3.- Factures falses
- 4.- Trames d'IVA
- 5.- Paradisos fiscals

Les pròpies dades de l'Agència Tributària posen en evidència on es produeix el frau amb més intensitat, coincidint amb l'opinió ciutadana, on existeix un buit de comprovació d'empreses per falta de mitjans.

La lluita contra el frau

A l'any 2005 es va aprovar el pla de prevenció contra el frau 2005-2008, que s'ha de modificar aquest any. En aquest sentit destaquem que el pla inicialment s'anomenava pla de lluita contra el frau i que, en un principi, era més ambiciós, doncs dedicava esforços a la lluita contra el frau. Finalment el pla va quedar descafeïnat, només amb mesures de prevenció del frau, de les quals moltes són criticades pels propis inspectors d'Hisenda per ser totalment ineficaces. Algunes propostes que podrien servir per millorar la lluita contra el frau fiscal són:

1. Reelaborar els sistemes de gestió que permetin reduir el frau mitjançant les següents accions:
  - 1.1 .- Un seguiment més proper i sistemàtic de la situació fiscal de tots els contribuents, amb tendència a aconseguir el compliment voluntari de les seves obligacions fiscals.
  - 1.2 .- Evitar que es perllonguin en el temps els procediments per reduir els litigis en via administrativa i judicial, mitjançant noves fórmules de regularització, liquidació, arbitratge i conciliació, etc.
  - 1.3 .- Desenvolupar eines modernes de selecció i filtratge rigorós dels contribuents de risc, potenciant l'ús proactiu de les bases d'informació.
  - 1.4 .- Desenvolupar programes d'assessorament fiscal als contribuents i de pedagogia fiscal en mitjans de comunicació i Internet, mitjançant la denúncia dels fraus més habituals, adreçats a millorar la consciència de compliment fiscal dels ciutadans.
  - 1.5 .- Exclusió de drets a obtenir subvencions, crear empreses o formar part de consells d'administració i tenir càrrecs i llocs de treball públics als deutors declarats insolvents, fins que regularitzin la seva situació tributària.
  - 1.6 .- És condició imprescindible potenciar l'organització de recursos humans per assolir el major nombre possible de contribuents i sectors econòmics, definir i aclarir les funcions per incrementar la capacitat d'autonomia d'actuació, motivar als treballadors mitjançant el desenvolupament visible de la carrera administrativa i incentivar el treball i les habilitats.
2. L'elaboració pels experts independents d'una anàlisi i avaluació oficial de l'economia submergida a Espanya i del frau fiscal i laboral.
3. Un cop avaluats el frau fiscal i l'economia submergida, acordar una planificació temporal per reduir-los, amb una descripció de les accions precises i delimitació de l'escenari temporal per assolir l'objectiu.

4. Establir fórmules de coordinació i col·laboració efectiva entre l'Agència Tributària i les administracions tributàries de les comunitats autònomes, que potenciïn la creació de Consorcis Tributaris per millorar l'eficàcia en la lluita contra el frau i l'economia submergida; aprofundir en la corresponsabilitat fiscal de les comunitats autònomes en la gestió tributs; augmentar els recursos financers d'ambdues administracions.
5. Creació d'una base de dades fiscal única.
6. Controls de les Corts amb participació de les comunitats autònomes dels resultats de la gestió dels tributs feta per l'Agència Tributària estatal i consorci tributari.
7. Homologació de l'Administració Tributària i Financera espanyola a les administracions europees. Existeixen als països avançats del nostre entorn només 2 tipus de funcionaris. A l'Estat espanyol hi ha 3 grups i 5 escales.
8. Desenvolupament de la Disposició Adicional 4a de la Llei 36/2006 de prevenció del frau fiscal, que suposa la revisió de les condicions de treball de 8.000 funcionaris en els cossos tècnics.
9. Definir les característiques essencials del lloc de treball en les relacions de llocs de treball com a dret essencial dels treballadors públics. La correcta definició de funcions aporta claredat, seguretat i sentiments d'identificació al lloc de treball.
10. Establiment de protocols de prevenció de l'assetjament psicològic a l'AEAT i al Ministeri d'Hisenda. Considerem que no afrontar els riscos laborals resta a les empreses entre l'1'5% i el 3% de la seva xifra de negoci.